

Václav Havel (5. 10. 1936 Praha – 18. 12. 2011 Hrádeček u Trutnova)

Český dramatik, publicista a politik.

Václav Havel pocházel z **bohaté a vlivné rodiny stavebních podnikatelů**; děd Václav Havel postavil mj. pražský multifunkční palác Lucerna na Václavském náměstí – jednalo se o průkopnickou betonovou stavbu z let 1907 – 1921; otec Václav Havel a jeho bratr Miloš vybudovali 1927 – 1931 pražskou čtvrť Barrandov včetně světoznámých filmových ateliérů.

Po komunistickém převratu 1948 byl rodinný majetek zestátněn, ale rodina – jako prakticky jediná českého velkopodnikatelského prostředí – neemigrovala. Václav Havel mohl z politických důvodů vystudovat pouze středoškolský obor chemický laborant. Teprve v období lehkého uvolnění poměrů na konci 50. let mohl začít pracovat jako jevištní technik v pražských divadlech ABC a posléze Na zábradlí a ve druhém z nich začal působit jako dramatik (zejména hra *Zahradní slavnost* z r. 1963), a když dálkově absolvoval divadelní fakultu Akademie Múzických umění (1966), stal se na Zábradlí dramaturgem.

Od r. 1967 se zřetelně angažoval ve Svazu československých spisovatelů, byl výraznou postavou liberalizačního Pražského jara 1968 (významný člen Klubu angažovaných nestraníků, působícího jako neoficiální politická strana v podmínkách, kdy vládnoucí komunistická strana, vedená Alexandrem Dubčekem, odmítala – navzdory své liberalizaci – zakládání nových stran. Podílel se však také na úsilí o návrat sociálně demokratické strany z exilu).

Po r. 1969 byl Havel odstraněn z veřejného života, byť v téže době dostal několik zahraničních cen (zejména **Rakouskou státní cenu za evropskou literaturu za r. 1968**), které mj. řešily jeho ekonomickou situaci. Krátce pracoval (1974) jako dělník v pivovaru v Trutnově.

V r. **1975** se obrátil na nového komunistického prezidenta, antiliberálního Gustáva Husáka (jenž zemi vládl již od r. 1969 jako nový vůdce komunistické strany kolaborující se sovětskou okupační armádou od r. 1968) *otevřeným dopisem*, v němž analyzoval krizi zastrašené a demoralizované československé společnosti.

V r. **1978** napsal a ilegálně publikoval významný esej *Moc bezmocných*, v němž podal dodnes platnou analýzu tlaků, které vedou jedince ke konformitě s autoritativní státní mocí a její propagandou.

Na přelomu let 1976 a 1977 byl jedním ze 3 hlavních iniciátorů a prvních 3 mluvčích lidskoprávní petice *Charta 77* (žádající na vládě dodržování lidských práv, k němuž se zavázala podpisem Závěrečného aktu helsinské Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě 1975). Komunistický režim jej věznil – za podvracení republiky – v letech 1979 – 1983 a 1989, Havel však dále psal své hry (byly uváděny v demokratickém zahraničí), v nichž tematizoval zodpovědnost jednotlivce tváří v tvář totalitní moci, a účastnil se dalších disidentských aktivit proti komunistické diktatuře (působil v samizdatových Lidových novinách i v nepovoleném Hnutí za občanskou svobodu). V r. 1978 v dodnes aktuálním eseji *Moc bezmocných* popsal metody, jimiž komunistický totalitarismus vykonával zdánlivě nepřímý nátlak vynucující loajalitu obyčejných lidí k režimu. 10. prosince 1988 (na Mezinárodní den lidských práv) promluvil po téměř 20 letech k československé veřejnosti na výjimečně povolené pražské demonstraci u příležitosti státní návštěvy francouzského prezidenta Francois Mitteranda.

V r. 1989 byl Havel ústřední postavou Sametové revoluce, která svrhla – jako součást širšího evropského hnutí – československý komunismus. Stál v čele Občanského fóra, tedy

organizační struktury revoluce. Zejména vedl jednání mezi disentem a vládou po 17. listopadu a vystoupil na obřích demonstracích v Praze na Letné 25. a 26. 11.

29. prosince 1989 byl parlamentem (jemuž předsedal po 20 letech opět Dubček) zvolen do úřadu československého prezidenta. Velmi se zasloužil o rychlé obnovení všestranných kontaktů Československa s demokratickým světem, byl mezi iniciátory zániku prosovětského vojensko-politického bloku Varšavské smlouvy (1991), stal se velkým symbolem úsilí o nový, přirozenější a lidštější styl politiky v demokratickém světě (v r. 1991 dostal Cenu Karla Velikého za zásluhy o evropskou integraci). Ve vnitřní československé a české politice prosazoval nepolitickou politiku osvobozenou od klientelistického vlivu politických stran, ale ve skutečnosti obnovil **masarykovskou politiku Hradu** jako další vlivnou sílu v politickém životě země. V r. 1992 abdikoval na protest proti zahájení rozdělování Československa z iniciativy slovenských politiků, ale hned na začátku 1993 byl zvolen do úřadu prvního prezidenta nově založené České republiky a zůstal zde po 2 volební období do r. 2003.

Mezi **charakteristické rysy jeho prezidentství** patřil – na rozdíl od dnešních poměrů –, že si nejen sám psal své projevy, ale dokázal z nich často učinit působivý a myšlenkově hodnotný esej+ proslýlým se stal jeho projev v Irsku, který pojal jako hold významným literárním osobnostem tohoto malého jároda, a projev v Izraeli, který pojal jako esej a Franzi Kafkovi.

Ve světě Havel upozorňoval na rizika v oblasti lidských práv i ochrany životního prostředí, ale od r. 1999 vystupoval jako podporovatel militaristické politiky ultrakonzervativního amerického prezidenta George W. Bushe, který zahájil (leteckou válkou proti Jugoslávii 1999 a dobytím Iráku 2003) éru korporátních válek (vedených hlavně kvůli zájmům západních nadnárodních ekonomických korporací), česká veřejnost mu vytkla i váhavou reakci na zasažení republiky katastrofálními povodněmi 2002.

V soukromém životě se dvakrát oženil (s Olgou Šplíchalovou *1933, svatba 1964, † 1996; s herečkou Dagmar Veškrnovou *1953, svatba 1997), zůstal bezdětný.

Havlovy divadelní hry čerpají z poetiky absurdního dramatu:

Zahradní slavnost (1963),

Vyrozumění (1965),

Žebrácká opera (1972),

Audience (1975),

Vernisáž (1975),

Largo desolato (1984), "

Pokoušení (1985; variace na faustovské téma),

Asanace (1987),

Odcházení (2007) aj.

Esej Moc bezmocných (1978).